

TISKOVÝ MATERIÁL

Závislosti v Čechách

4. listopadu 2014

„Být první kdo buduje nový obor je nesnadné a rizikové. 1. LF ovšem výzvy vždy vyhledávala a přijímala.“

Prof. MUDr. Aleksi Šedo, DrSc.
děkan 1. LF UK

„Závislosti se nevyhýbají nikomu, tedy ani žádné sociální skupině a neexistuje nic, jako 'bezproblémové' děti nebo rodiny. Existují ale cesty, jak riziko snižovat a jak problémy včas a efektivně řešit.“

Prof. PhDr. Michal Miovský, Ph.D.,
přednosta Kliniky adiktologie 1. LF UK a VFN

V ČR jsou zhruba dva miliony kuřáků, tři čtvrtě milionu lidí pijících alkohol rizikovým způsobem, 400 000 uživatelů marihuany a další desítky tisíc lidí závislých na lécích, pervitinu, heroinu a dalších látkách, tisíce patologických hráčů atd.

Návykové látky a závislostní chování ohrožuje nejvíc děti a mladistvé, a to mimo jiné i proto, že se jejich ještě zrající mozek vypořádává s účinky drog mnohem obtížněji než mozek dospělých. Navíc některé dopady na vyvíjející se mozek mohou být i nevratné nebo obtížně rehabilitovatelné (např. poruchy pozornosti, paměti atd.). Přitom se věková hranice, při níž děti a mládež s užíváním těchto návykových látek začínají, posunula velmi nízko. Podle nedávných průzkumů mezi dospívajícími ve věku 16 až 18 let začalo až 30 procent z nich pravidelně kouřit již v 11 letech, někteří dokonce i dříve. Co se týká alkoholu, více než 60 procent adolescentů lze považovat za pravidelné konzumenty alkoholických nápojů, přičemž chlapci pijí častěji než dívky.

Preventivní intervenční programy pro mladistvé

Jednou z možností, jak zmírnit nebezpečí, aby děti a mladiství propadli závislostem různého druhu, jsou preventivní intervenční programy. Podle unikátní experimentální studie, kterou provedla Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v minulých pěti letech, byl testovaný intervenční program Unplugged u pětiny ze zkoumaných dětí účinný. **„To znamená, že oddálil, případně zpomalil rozvoj konkrétních forem jejich rizikového chování,“** vysvětlil přednosta Kliniky adiktologie prof. PhDr. Michal Miovský, Ph.D. Větší účinek měl přitom na děti, které před započítím studie neměly s kouřením, alkoholem či jinými drogami zkušenosti. Měl však pozitivní efekt také u skupiny mladistvých, kteří nějaké zkušenosti již měli.

dotazy: medialogy@lf1.cuni.cz
více info: www.lf1.cuni.cz/medialogy

Tisková mluvčí: Mgr. Jana Francová, tel.: 603 443 575, e-mail: jana.francova@lf1.cuni.cz
1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Kateřinská 32, Praha 2, 121 08
www.lf1.cuni.cz, www.facebook.com/1lfuk

Studii prováděli výzkumníci na reprezentativním vzorku zhruba 2000 žáků 6. tříd základních škol. Polovina z nich se účastnila intervenčních programů, druhou polovinu vědci jen sledovali. Po skončení intervence tyto dvě skupiny v časovém odstupu jednoho a dvou let opakovaně porovnávali. **„Zjistili jsme, že tento program je nejúčinnější v oblasti kouření tabáku a užívání konopí, zatímco u pití alkoholu zabírá méně. V tomto případě je nutné využít jiné nástroje,“** říká prof. Miovský. Doplnil, že i proto nyní český tým vyvíjí navazující intervenci posilující efekt testovaného programu, přičemž se zaměřuje zvláště na alkohol. Připomněl, že se těmito studii čeští výzkumníci zařadili mezi několik nejaktivnějších pracovišť nejen v rámci Evropské unie. Stáli mimo jiné i mezi zakládajícími členy Evropské asociace výzkumníků v prevenci (EUSPR).

Podle prof. Miovského existuje v ČR pouze sedm dalších otestovaných intervenčních programů, o nichž se dá říci, že mají na děti pozitivní účinky. Ostatní na podobné ověření zatím stále čekají, neboť podobné studie jsou finančně i výzkumně náročné. Klinika adiktologie hodlá ve výzkumu působení intervenčních programů pokračovat i v budoucnu. Zaměří se též na nelátkové závislosti.

Obliba a dostupnost pervitinu jsou problémem mnoha evropských zemí

Podle odhadů z roku 2013 existuje v ČR přibližně 45 tisíc problémových uživatelů drog, tj. uživatelů stimulačních nebo opiátových drog, případně uživatelů aplikujících injekčně. Dvě třetiny z nich jsou uživatelé pervitinu (metamfetaminu) a jejich počet v posledních letech mírně vzrostl. Vyrůstající obliba a dostupnost pervitinu se staly velkým problémem mnoha evropských zemí a konfliktním tématem nejen např. se sousedním Bavorskem. Z pervitinu se stal mezinárodní fenomén a trh s touto látkou prochází zásadními proměnami.

„V naší zemi momentálně neexistuje výrobce efedrinu, jako tomu bylo v minulosti, a léky s pseudoefedrinem jsou přísněji kontrolovány. Je tedy zřejmé, že se k nám tyto prekurzory potřebné pro výrobu pervitinu dostávají ze zahraničí, a to především ze zemí s volnějším režimem kontroly těchto léků a dále také prostřednictvím černého trhu se samotným efedrinem z východní a jihovýchodní části Evropy,“ vysvětluje prof. Miovský. U léků s pseudoefedrinem jde například o Polsko, Slovensko či Maďarsko, odkud podle něj není větším problémem dovézt léky přes hranici do ČR.

Do centra pozornosti se opakovaně v posledních letech dostala výroba a distribuce pervitinu, která je v ČR v současné době z významné části v rukou vietnamsky hovořících skupin. Ukazuje se, že jde o mimořádně dobře organizované skupiny, vyrábějící metamfetamin téměř výhradně na export, a to zejména do Německa. Výroba a distribuce se soustřeďuje především v různých starých a opuštěných objektech na západě a severu Čech a okolo tržišť, kde je téměř nemožná běžná kontrola.

„Celá situace je velmi vážná a ukazuje, že nejde jen o česko - německý problém a nedostatky tuzemské legislativy. Řešení vyžaduje spolupráci mezi rezorty i kooperaci všech zemí, jichž se tento problém týká,“ uvádí prof. Miovský. Pouze např. trh s léky

dotazy: medialogy@lf1.cuni.cz
více info: www.lf1.cuni.cz/medialogy

Tisková mluvčí: Mgr. Jana Francová, tel.: 603 443 575, e-mail: jana.francova@lf1.cuni.cz

1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Kateřinská 32, Praha 2, 121 08

www.lf1.cuni.cz, www.facebook.com/1lfuk

obsahujícími pseudoefedrin není možné řešit jen mezi českou a německou stranou. V ideálním případě by se měly zapojit do přísnější regulace inkriminovaných léků i okolní země. **„Jde o vyváženost a dobrou promyšlenost každého kroku a předjímání důsledků a snahu najít a zavést do praxe taková opatření, která budou mít kýžený dopad,“** dodává prof. Miovský.

1. LF UK jako jediná v ČR nabízí studium adiktologie

Závislosti různého druhu postihují všechny věkové kategorie. V dnešní době je tedy více než kdykoliv předtím zapotřebí odborníků, kteří jsou schopni těmto lidem pomoci. Dosud jedinou vysokou školou v ČR, která dokáže takové specializované odborníky, tedy adiktology, v plné šíři vzdělávat, je 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Studenti zde mohou získat bakalářský, magisterský i doktorský stupeň vzdělání v oboru adiktologie. Na fakultě bylo toto studium poprvé otevřeno v akademickém roce 2005/2006 – v příštím roce tedy oslaví 10 let své existence.

„Být první kdo buduje nový obor je nesnadné a rizikové. 1. LF ovšem výzvy vždy vyhledávala a přijímala,“ řekl děkan 1. LF UK prof. MUDr. Aleksi Šedo, DrSc.

Svou šíří a mezioborovou koncepcí je obor unikátní nejen v ČR, ale i v celé Evropě i zámoří.

„Silnou stránkou českého modelu proti většině zahraničních je vyváženost teorie a klinické přípravy a homogenita studijního programu na všech třech zmíněných úrovních,“ uvádí prof. Miovský.

Adiktologie je interdisciplinární a transdisciplinární obor, který se zaměřuje na prevenci, léčbu a minimalizaci poruch a nemocí souvisejících s užíváním návykových látek a poruch vznikajících v souvislosti s různými formami závislostního chování. **„Smyslem vzdělání adiktologa je poskytnout mezioborový pohled na návykové látky a jejich uživatele v celém spektru závislostí - od kouření, alkoholu, léků, přes pervitin, heroin až po nelátkové závislosti, jako je gambling, internet atd.“** vysvětluje prof. Miovský. Díky širokému mezioborovému záběru je adiktolog vybaven výhodně ke komunikaci s jednotlivými profesemi, které tu tradičně byly – jako jsou psychiatři, kliničtí psychologové, zdravotní sestry, nutriční terapeuti, ale i speciální psychologové či sociální pracovníci. Adiktolog zná základy každé z těchto profesí a umí pacienta provádět kontinuálně napříč celým léčebným procesem. **„Smyslem jeho práce je propojovat a integrovat, nikoli nahrazovat či narušovat,“** říká profesor Miovský.

Podle prof. Miovského je pro vystudované adiktology v ČR velké pole působnosti. **„Mnohé z aplikačních oblastí se teprve utvářejí a začínají otevírat např. v práci s kuřáky, dále ve velmi podceněné oblasti, jakou je alkohol. Stojíme také na prahu zrodu dětské a dorostové péče, ale také ještě většího segmentu, kterým je gerontoadiktologická péče,“** říká prof. Miovský. Uzavírá, že u nás sice existují velmi propracované programy pro injekční uživatele drog, ale těchto uživatelů je v porovnání s ostatními závislými nejméně

dotazy: medialogy@lf1.cuni.cz
více info: www.lf1.cuni.cz/medialogy

Tisková mluvčí: Mgr. Jana Francová, tel.: 603 443 575, e-mail: jana.francova@lf1.cuni.cz

1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Kateřinská 32, Praha 2, 121 08

www.lf1.cuni.cz, www.facebook.com/1lfuk

a pro statisíce kuřáků, alkoholiků a dalších nemocných je nabídka výrazně chudší a v mnoha částech České republiky je dnes např. specializovaná ambulantní péče zcela nedostupná.

Nelékařská zdravotnická profese adiktologa je ukotvena v Zákoně o nelékařských zdravotnických povoláních (Zákon č. 96/2004 Sb.). Absolventi oboru Adiktologie se uplatňují například jako pracovníci preventivních a adiktologických služeb, a to zdravotnických i nezdravotnických, státních i nestátních. Nacházejí uplatnění v ambulantní i nemocniční péči o závislé pacienty. Mohou se také jako zaměstnanci veřejné správy zabývat prevencí a řešením problémů spojených s rizikovými formami lidského chování, dále například jako školní preventisté či poradci, apod. Začínají je využívat také další zařízení sociálních služeb a započala diskuse také o jejich uplatnění ve speciálním školství, vězeňské službě atd.

Několik souhrnných údajů:

V ČR je přibližně:

2,000.000 kuřáků

750.000 rizikových konzumentů alkoholu

400.000 uživatelů marihuany

45.000 problémových uživatelů drog, tedy uživatelů stimulačních nebo opiátových drog

- z toho 34.000 uživatelů pervitinu

11.000 uživatelů opiátů/opioidů (z toho 3500 závislých na heroinu)

celkem 43.000 injekčních uživatelů drog

Kraji s nejvyšším počtem problémových uživatelů drog jsou Praha a Ústecký kraj, dále také kraje Karlovarský a Liberecký.

Adolescenti:

60 % dospívajících jsou pravidelnými konzumenty alkoholu

30 % mladistvých začalo s pravidelným kouřením již v 11 letech

Adiktologie:

1. LF UK otevřela obor Adiktologie v akademickém roce 2005/2006

Studenti zde mohou získat bakalářský, magisterský i doktorský stupeň vzdělání v oboru adiktologie.

V ČR je v současné době registrováno 243 adiktologů.

dotazy: medialogy@lf1.cuni.cz
více info: www.lf1.cuni.cz/medialogy

Tisková mluvčí: Mgr. Jana Francová, tel.: 603 443 575, e-mail: jana.francova@lf1.cuni.cz

1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Kateřinská 32, Praha 2, 121 08

www.lf1.cuni.cz, www.facebook.com/1lfuk

